เรื่อง พุดจีบ

รายละเอียด

พุดจีบ ชื่อสามัญ Crepe jasmine, Clavel De La India, East Indian rosebay, Pinwheel flower

พุดจีบ ชื่อวิทยาศาสตร์ Tabernaemontana divaricata (L.) R.Br. ex Roem. & Schult. จัดอยู่ในวงศ์ตีนเป็ด (APOCYNACEAE) และอยู่ในวงศ์ย่อยระย่อม (RAUVOLFIOIDEAE)

สมุนไพรพุดจีบ มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า พุดป่า (ลำปาง), พุดซ้อน พุดลา พุดสา พุดสวน (ภาคกลาง) เป็นต้น

ลักษณะของพุดจีบ

- **ต้นพุดจีบ** มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดีย ในประเทศไทยพบขึ้นได้ตามป่าดิบทางภาคเหนือ โดยจัดเป็นไม้

ยืนต้นขนาดเล็กหรือเป็นไม้พุ่มขนาดกลาง มีความสูงของต้นประมาณ 1-2 เมตร บ้างว่าสูงได้ประมาณ 3-5 เมตร ลำต้นแตกกิ่งก้านเป็นพุ่มเตี้ย แต่มีการทิ้งใบในส่วนของต้นด้านล่าง จึงทำให้พุ่มดูโปร่ง เปลือกต้นเป็นสีน้ำตาลอ่อน แตกเป็นร่องเล็ก ๆ และทุกส่วนของต้นจะมียางสีขาว ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการปักชำ การตอน และวิธีการเพาะเมล็ด เจริญเติบโตได้ดีในดินร่วนปนทราย ชอบความชื้นปานกลาง และแสงแดดแบบเต็มวันถึงปานกลาง

- **ใบพุดจีบ** ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้ามกัน ลักษณะของใบเป็นรูปรีแกมรูปขอบขนานหรือเป็นรูปใบหอก ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ ส่วนขอบใบเรียบเป็นคลื่น ใบมีขนาดกว้างประมาณ 3-5 เซนติเมตรและยาวประมาณ 8-12 เซนติเมตร หลังใบเรียบลื่นเป็นมันและเป็นสีเขียวเข้ม ส่วนท้องใบเรียบและเป็นสีอ่อนกว่า

- **ดอกพุดจีบ** ออกดอกเป็นช่อแบบกระจุกตามซอกใบ โดยจะออกดอกตามซอกใบใกล้กับปลายยอดหรือปลายกิ่ง ช่อละประมาณ 2-3 ดอก ดอกย่อยเป็นสีขาว เมื่อดอกบานเต็มที่จะมีขนาดกว้างประมาณ 3.5-5 เซนติเมตร โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดยาวประมาณ 1.5-2.5 เซนติเมตร ส่วนปลายแยกเป็นแฉก 5-10 แฉก และมีลักษณะเป็นคลื่นหมุนเวียนซ้อนกัน ดอกมีเกสรเพศผู้ 5 ก้าน ส่วนกลีบเลี้ยงดอกเป็นแฉกเรียวแหลม ดอกมีกลิ่นหอม สามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี

- **ผลพุดจีบ** ผลเป็นผลแห้ง ลักษณะเป็นฝักคู่ติดกัน ลักษณะเป็นรูปทรงสามเหลี่ยม ฝักมีลักษณะโค้งยาว 2.5-5 เซนติเมตร ปลายฝักแหลม ขอบฝักเป็นสันนูน เนื้อผลเป็นสีแดง เมื่อฝักแก่จะแตกออกเป็นแนวเดียว ภายในฝักมีเมล็ดประมาณ 3-6 เมล็ด

สรรพคุณของพุดจีบ

1. รากมีรสเฝื่อน สรรพคุณเป็นยาบำรุงร่างกาย (ราก)
2. กิ่งช่วยลดความดันโลหิต ด้วยการใช้กิ่ง 1 กำมือนำมาต้มกับน้ำดื่ม (กิ่ง)
3. เนื้อไม้มีรสเฝื่อน เป็นยาเย็น ใช้เป็นยาช่วยลดไข้ ลดพิษไข้ (เนื้อไม้)
4. ใบมีรสเฝื่อน นำมาตำกับน้ำตาลชงกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ไอ (ใบ)
5. รากนำมาเคี้ยวช่วยแก้อาการปวดฟัน (ราก)
6. รากเป็นยาแก้ท้องเสีย (ราก)
7. รากเป็นยาถ่าย (ราก)
8. ต้นมีรสเฝื่อน นำมาคั้นเอาแต่น้ำดื่มเป็นยาขับพยาธิ (ต้น) ส่วนรากก็เป็นยาขับพยาธิเช่นกัน (ราก)
9. ดอกมีรสเฝื่อน คั้นเอาแต่น้ำทาแก้โรคผิวหนัง (ดอก)

The Office Of Academic Resource Information And Technology

10. รากเอามาฝนแล้วนำมาใช้ทาผิวบริเวณที่เป็นตุ่ม จะช่วยทำให้ตุ่มยุบเร็วขึ้น (ราก) นอกจากนี้ในส่วนของรากยังมีข้อมูลที่ระบุด้วยว่ารากกับหัวมีรสขม ในทางอายุรเวทของอินเดียจะใช้เป็นยาแก้หิด แก้พยาธิไส้เดือน เพียงแต่ผู้เขียนยังหาแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือมายืนยันไม่ได้
11. รากช่วยระงับอาการปวด (ราก)

ข้อมูลทางเภสัชวิทยาของพุดจีบ

- สารสำคัญที่พบได้แก่ amyrin, ajmalicine, tryptamine, kaempferol, pericalline, voacamine, vasharine
- มีฤทธิ์ลดความดันโลหิตสูง ต้านเชื้อแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา แก้อาการปวด ยับยั้งการหดเกร็งของมดลูกและลำไส้
- สารสกัดจากต้นพุดจีบมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์อะเซทิลโคลีนเอสเตอเรสได้สูง (เอนไซม์ชนิดนี้จะฤทธิ์ไปทำลายสารอะเซทิลโคลีน ซึ่งเป็นสารสื่อประสาท ทำให้ลดน้อยลง จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เป็นโรคอัลไซเมอร์หรือโรคความจำเสื่อม) จึงทำให้สารอะเซทิลโคลีนในระบบประสาทส่วนกลางคงเหลืออยู่มาก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยโรคอัลไซเมอร์ในระยะเริ่มต้นและในระยะปานกลาง
- เปลือก ต้น และรากมีสารอัลคาลอยด์ Coronarine
- เมื่อปี ค.ศ. 2002 ประเทศเกาหลีได้ทำการศึกษาทดลองผลของสารสกัดพุดจีบในหนูทดลอง พบว่าสามารถช่วยยับยั้ง HMG Co A reductase ซึ่งเป็นเอนไซม์ย่อยไขมันในตับอ่อนได้ และช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลและไตรกลีเซอไรด์ในเลือดได้
- เมื่อปี ค.ศ. 2005 ประเทศเกาหลีได้ทำการศึกษาทดลองสารสกัดพุดจีบกับสมุนไพรอีกหลายชนิด ทำเป็นรูปแบบแคปซูล ซึ่งยาผสมดังกล่าวมีผลในการรักษาโรคหัวใจ ลดความดันโลหิตสูง และภาวะเส้นเลือดอุดตัน โดยยาดังกล่าวมีส่วนผสม 1-10% พุดจีบ, 1-10% โกโก้, 1-10% บัวหลวง, 1-10% ข้าวโพด, 1-10% Cyperus rotundu แล้วนำยาดังกล่าวมาทดลองใช้กับผู้ป่วยที่มีไขมันในเลือดสูง พบว่าผู้ป่วยมีระดับไขมันในเลือดลดลง
- เมื่อปี ค.ศ. 2005 ประเทศเกาหลีได้ทำการศึกษาผลของสาร Crocin และ Crocetin ที่สกัดได้โดยใช้น้ำสกัด พบว่าสามารถช่วยยับยั้ง Pancreatic lipase เอนไซม์ในตับอ่อนของหนูทดลองที่ถูกทำให้อ้วนด้วยอาหารไขมันและคาร์โบไฮเดรตเป็นเวลา 5 สัปดาห์ พบว่าหนูทดลองดังกล่าวมีระดับคอเลสเตอรอลและระดับไตรกลีเซอไรด์ลดลง
- เมื่อปี ค.ศ. 2006 ประเทศเกาหลีได้ทำการศึกษาทดลองใช้สารสกัดในหนูทดลอง โดยให้สารสกัดในขนาด 80 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมในหนูทดลองที่ถูกให้อาหารที่มีไขมันสูงจนอ้วน โดยให้ corn oil 1 กรัมต่อกิโล

The Office Of Academic Resource Information And Technology

กรัม ผลการทดลองพบว่าสารสกัดของพุดจีบมีผลต้านอนุมูลอิสระและ Lipid peroxidation ทำให้ไขมันในเลือดลดลง

- เมื่อปี ค.ศ. 2007 ประเทศเกาหลีได้ทำการศึกษาทดลองผลในการลดไขมันในเลือด โดยไปยับยั้ง Lipase เอนไซม์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการลดความอ้วน ลดคอเลสเตอรอลในเลือด และไตรกลีเซอไรด์ในเลือด
- จากการทดสอบความเป็นพิษพบว่าเมื่อฉีดสารสกัดจากกิ่งแห้งด้วย 95% เอทานอลหรือสกัดด้วยน้ำเข้าช่องท้องของหนูถีบจักรในขนาด 150 หรือ 200 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม พบว่าไม่เป็นพิษ

หมายเหตุ : จากหนังสือสมุนไพรลดไขมันในเลือด 140 ชนิด ของเภสัชกรหญิง จุไรรัตน์ เกิดดอนแฝก ตาม [7] ใช้หัวข้อเรื่องว่า "**พุดซ้อน**" แต่ใช้ชื่อวิทยาศาสตร์ของพุดจีบ (ทั้งพุดจีบและพุดซ้อนต่างก็มีชื่อพ้องที่เหมือนกัน บางแห่งเรียกพุดซ้อนว่าพุดจีบ และบางแห่งก็เรียกพุดจีบว่าพุดซ้อน) ผู้เขียนจึงเข้าใจว่า "**พุดซ้อน**" ในหนังสือเล่มนี้หมายถึง "**พุดจีบ**" (ขออิงตามชื่อวิทยาศาสตร์)

ประโยชน์ของพุดจีบ

- ต้นพุดจีบนิยมใช้ปลูกเป็นไม้ประธานตามสวนหย่อม เพราะมีกิ่งก้านสวยงาม หรือจะใช้ปลูกตามริมน้ำตก ลำธาร มุมตึก หรือปลูกบังกำแพงก็ได้ อีกทั้งดอกยังส่งกลิ่นหอมในช่วงเวลากลางคืนอีกด้วย
- ดอกสามารถนำมาร้อนมาลัยเพื่อถวายพระได้
- ส่วนข้อมูลอื่นๆ ระบุว่า เนื้อของผลสุกใช้เป็นสีย้อมผ้าได้ โดยจะให้สีส้มแดง ส่วนเนื้อไม้ใช้ทำธูปได้ และดอกใช้ทำหัวน้ำหอม

คำสำคัญ : พุดจีบ

ที่มา : https://medthai.com/

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-07-16

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1752&code_db=610010&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology